

Studeni 2015.

**ADDENDUM DOKUMENTA »TOKOVI PRISILNIH MIGRACIJA I HUMANITARNA KRIZA
 U EUROPI: STRATEŠKA POLAZIŠTA INSTITUTA ZA MIGRACIJE I NARODNOSTI«**
 (na dan 24. studenoga 2015.)¹

Prema službenim podacima Ministarstva unutarnjih poslova, u Republiku Hrvatsku od 16. rujna do 24. studenoga 2015. ušlo je više od 440.000 prisilnih migranata.²

Prema podacima UNHCR-a, u 2015. (do 24. studenoga 2015.) u Europu je morskim putem, preko Mediterana, i preko Jugoistočne Europe stiglo je preko 863.000 prisilnih migranata.³ Grčka (dolaskom preko Turske) ostaje prvom zemljom ulaska u EU za većinu prisilnih migranata, njih 716.000 (što čini 83% udjela svih registriranih ulazaka), dok je preko Italije ušlo 143.500 ljudi (16%). Od izbjeglica i prisilnih migranata 62% čine muškarci, 16% žene i 22% djeca. Prema zemlji porijekla, 51% je državljana Sirije, 20% Afganistana, 6% Iraka, 4% Eritreje, a 19% ostalih, od kojih najviše državljana Pakistana, Nigerije, Somalije, Sudana, Gambije i Malija.

S obzirom na razmjere humanitarne krize Europske komisija predložila je 14. listopada dodatna financijska sredstva od 1,7 milijardi eura predviđenih za 2015. i 2016. za upravljanje humanitarnom krizom, od kojih bi najvažnija stavka od 100 milijuna eura išla u Fond za azil, migraciju i integraciju (*Asylum, Migration and Integration Fund – AMIF*) i Fond za unutarnju sigurnost (*Internal Security Fund – ISF*).⁴ Istovremeno će 300 milijuna eura biti uloženo u Europski instrument za susjedstvo (*European Neighbourhood Instrument – ENI*).⁵ U praksi to znači da će u upravljanje humanitarnom krizom u 2015. i 2016. EU uložiti ukupno 9,2 milijarde eura.

Dana 16. listopada donesen je »Zajednički akcijski plan između EU i Turske« (*EU-Turkey joint Action plan*), kao rezultat višemjesečnih pregovora država članica s Turskom o pokušaju rješavanja trenutačne humanitarne krize.⁶ Iako se spominje i utvrđivanje glavnih uzroka koji vode masovnom raseljavanju Sirijaca, u »Akcijskom planu« naglasak je na dva seta mjera: a) pružanju financijske podrške Turskoj za održavanje zajednica koje u Turskoj uživaju određeni status privremene zaštite, tj. koje borave na turskom teritoriju, te b) jačanju suradnje EU-a i Turske na pitanju prevencije neregularnih migracijskih tokova iz Turske prema EU-u. Iako je »Plan« zamišljen u duhu »dijeljenja tereta«, on sadržava i odredbe kojima se Turskoj za mjere zadržavanja migranata nude financijska pomoć od oko 4 milijarde eura, liberalizacija viznog režima za turske

¹ Prenosanje, kopiranje ili distribucija informacija sadržanih u ovom dokumentu mogući su uz pravilno navođenje reference: Institut za migracije i narodnosti (2015), »Addendum dokumenta – Tokovi prisilnih migracija i humanitarna kriza u Europi: Strateška polazišta Instituta za migracije i narodnosti«, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, preuzeto s: <http://www.imin.hr/strateska-polazista> (datum preuzimanja).

² Prema službenim podacima Ministarstva unutarnjih poslova preuzetih s www.mup.hr/219671.aspx (pristupljeno 23. studenog 2015.).

³ <http://data.unhcr.org/mediterranean/download.php?id=70> (pristupljeno 23. studenog 2015.)

⁴ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/communication_on_eam_state_of_play_20151014_en.pdf

⁵ <http://www.enpi-info.eu/ENI>

⁶ http://ec.europa.eu/priorities/migration/docs/20151016-eu-revised-draft-action-plan_en.pdf

državljanima unutar zemalja EU-a, kao što je u medijskim obraćanjima čelnika EU-a obećano, i razmatranje ubrzanja pregovora o pristupanju Turske EU-u.

Dana 25. listopada u Bruxellesu je održan sastanak državnika država na tzv. Balkanskoj ruti (uključujući i predstavnike Austrije i Njemačke) na kojem je donesen i »Akcijski plan od 17 točaka«, tj. operativnih mjera s ciljem uzajamnog i koordiniranog djelovanja u upravljanju tokom izbjeglica i prisilnih migranata.⁷ Najvažnije od tih mjera uključuju: stalnu razmjenu informacija uz pomoć i koordinaciju *European Asylum Support Officea*, ograničavanje sekundarnih kretanja, povećanje prihvatnih kapaciteta za barem 100.000 mjesta duž Balkanske rute, od čega 50.000 mjesta u Grčkoj, a ostatak drugdje duž rute, što se sve treba ostvariti uz pomoć UNHCR-a i pomoću mehanizma civilne zaštite EU-a (*EU Civil Protection Mechanism*), zajedničko upravljanje migracijskim tokovima uključujući obveznu biometrijsku registraciju i suradnju s Frontexom na povratku i readmisiji »migranata koji ne trebaju međunarodnu zaštitu«, kontrolu granica i upravljanje granicama na kopnu i moru, što uključuje i slanje »brzih graničnih interventnih timova« (*Rapid Border Intervention Team – RABIT*), sprečavanje krijumčarenja i trgovanja ljudima uz pomoć Europolu i Interpolu, informiranje izbjeglica i migranata o njihovim pravima i obvezama te monitoriranje provedbe svih mjera. Sukladno »Akcijskom planu« djelatnici FRONTEX-a doći će u Hrvatsku radi »detektiranja neregularnih prelazaka granice, podrške kod registracije i uzimanja otisaka prstiju« (tzv. *fingerprinting*) putem sustava Eurodac.

Dana 3. studenoga u naselju Bjeliš (predgrađe Slavenskog Broda) otvoren je zimski Prihvatni tranzitni centar, čime je prestao s radom Prihvatni centar u Opatovcu, iako se, naglasio je ministar unutarnjih poslova, u slučaju popunjenosti kapaciteta u Bjelišu i on može po potrebi reaktivirati. Kamp u Bjelišu podijeljen je u šest sektora ukupnoga kapaciteta 5000 osoba s uvjetima koji su mnogo primjereniji za smještaj izbjeglica, s čvrstim grijanim objektima, posebno odijeljenim prostorima za ranjive skupine izbjeglica, grijanim tuševima te kontejnerima za odjeću, hranu, bolnicom za medicinsku pomoć i službom traženja nestalih/izgubljenih članova obitelji. Na ulazu u kamp postavljen je videozid s informacijama na arapskome, farsiju i engleskom jeziku. Uz uspostavu zimskoga prihvatnog tranzitnog centra počela je i sustavna praksa tzv. sigurnoga i organiziranoga koridora na prostoru od Gevgelije u Makedoniji sve do Dobove u Sloveniji.

Dana 11. studenog, po nalogu Vlade Republike Slovenije, slovenska je vojska počela postavljati oštru žičanu ogradu na granici s Hrvatskom kod Brežica, uz argumentaciju kako Slovenija želi postaviti »tehničke prepreke« za potencijalne neregularne migrante radi efikasnije kontrole i usmjerivanja migrantskog toka na regularne granične prijelaze.

Dana 11. i 12. studenog održan je samit o migracijama u Valletti na Malti, na kojem su se okupili državni europskih i afričkih država radi utvrđivanja izazova i jačanja suradnje u području upravljanja migracijama i pitanjima rješavanja dugoročnih kriza na prostorima Afrike i Euro-Mediterrana.⁸ Na samitu su usvojeni deklaracija i akcijski plan sa šesnaest konkretnih točaka kojima se utvrđuju uzroci neregularnih migracija i raseljavanja, potiče suradnja na pitanjima zakonitih migracija i mobilnosti, naglašava zaštita migranata i tražitelja zaštite, ističe potreba za prevencijom i suzbijanjem

⁷ http://ec.europa.eu/news/2015/docs/leader_statement_final.pdf

⁸ <http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2015/11/11-12/>

neregularnih migracija, krijumčarenja i trgovine ljudima te traži tješnji rad za poboljšanje suradnje na pitanjima povratka, readmisije i reintegracije. Na samitu je potpisan ugovor kojim se formira Hitni fond EU-a za Afriku (*EU Emergency Trust Fund for Africa*).⁹

Dana 13. studenoga u Parizu se u kasnim večernjim satima dogodila serija povezanih terorističkih činova u kojima je poginulo 132 ljudi, a ranjeno njih 350, od kojih mnogi teško. Tim se terorističkim činom postavilo i pitanje uspješnosti modelâ i politika integracije useljenika u europskim društvima, tj. njihove socioekonomske isključenosti, segregacije (getoizacije), diskriminacije i marginalizacije kao procesa koji pridonose potencijalnom privlačenju ekstremističkim ideologijama. Borba zapadnih sila protiv terorizma i njihov nastavak vojne intervencije u Siriji bila je i glavna tema razgovora na samitu zemalja G-20 u turskoj Antalyiji 15. i 16. studenog.¹⁰

Teroristički napad u Parizu također za posljedicu ima mogući porast ksenofobije, islamofobije i rasizma prema izbjeglicama i migrantima te moguće daljnje zatvaranje granica »Tvrđave Europe«, odustajanje od Schengena, kao i sve veće i rigidnije mjere kontrole, nadzora i policijskih ovlasti kroz sekuritizacijsku retoriku zaštite sigurnosti i borbe protiv terorizma. Mađarski parlament još je 3. studenog donio rezoluciju kojom je odbacio plan EU-a o uvođenju kvotnog sustava raspodjele izbjeglica između zemalja članica putem programa preseljenja i relokacije. Poljska vlada donijela je 14. studenoga, nakon terorističkih napada u Parizu, odluku kojom, uz argumentaciju koja počiva na sigurnosnim razlozima, odustaje od programa relokacije unutar predviđenog sustava kvota, tj. ne pristaje na njih.

Sustav kvota ni prije tih odluka nije zaživio na zadovoljavajućoj razini, onoj koja bi pružila dokaze da je tim mehanizmom moguće očekivati politike solidarnosti i dijeljenja odgovornosti između država članica EU-a u prihvatu izbjeglica i drugih prisilnih migranata. Naime od početka humanitarne krize do 17. studenoga, prema podacima Europske komisije, od predviđene kvote od 160.000 izbjeglica koje bi se relocirale iz Grčke, Italije i Mađarske, relocirano je samo njih 158 (od toga 128 iz Italije i 30 iz Grčke).¹¹

Nakon terorističkog čina u Parizu, od 19. studenoga zemlje na Balkanskoj ruti započele su s politikom zaustavljanja i odvajanja državljana Sirije, Afganistana i Iraka, shvaćenih kao »vjerodostojne izbjeglice«, od državljana drugih zemalja, kojima je onemogućen pristup teritoriju i sustavu azila u zemljama na Balkanskoj ruti. Kršenjem međunarodnih odredaba izbjegličkog prava, a prije svega »Konvencije o statusu izbjeglica« iz 1951. i »Kvalifikacijske direktive EU-a« iz 2014., priječi se pravo tražiteljima zaštite na pristup teritoriju i sustavu azila, kao i pravo na individualnu proceduru određivanja izbjegličkog statusa, posebice za sve one koji nisu percipirani i kategorizirani kao vjerodostojne izbjeglice, nego kao »ekonomski migranti«, tj. »lažne izbjeglice«.

⁹ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/2_factsheet_emergency_trust_fund_africa_en.pdf

¹⁰ <https://g20.org/g20-leaders-commenced-the-antalya-summit/>

¹¹ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/press-material/docs/state_of_play_-_relocation_en.pdf

Dana 18. studenoga u Bruxellesu je održan sastanak Europske komisije i visoke povjerenice EU-a za vanjsku i sigurnosnu politiku, na kojem je donesena revidirana verzija »Europske politike prema susjedstvu« (*Review of the European Neighbourhood Policy*).¹² Ta je verzija originalnog dokumenta iz 2004. puno veći naglasak stavila na pitanja mjera za suzbijanje terorizma, neregularnih migracija, krijumčarenja i trgovine ljudima te na poticanje sigurne i zakonite migracije, što se želi pokušati ostvariti kroz jaču i sustavniju suradnju EU-a sa zemljama u susjedstvu na području Sjeverne Afrike, Bliskog istoka, Istočne Europe i Kavkaza.

Dana 18. studenoga Republika Francuska aktivirala je i pozvala se na članak 42., stavak 7. »Ugovora o EU-u« (nakon nadopuna »Lisabonskog sporazuma« iz 2007.)¹³, kojim je zatražila bilateralnu ili kolektivnu pomoć od drugih država članica EU-a i prema kojem druge države članice imaju »obvezu pružanja potpore i pomoći svim sredstvima koja im stoje na raspolaganju« u slučaju oružane agresije na teritorij neke od članica. Dva dana poslije, 20. studenoga, Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda donijelo je rezoluciju kojom se utvrđuje da ISIL predstavlja prijetnju međunarodnome miru i sigurnosti »bez presedana« te poziva sve zemlje članice UN-a da poduzmu »sve potrebne mjere« kako bi se spriječilo i potisnulo terorističke činove na teritoriju pod njihovom kontrolom u Siriji i Iraku.¹⁴ Tek će se vidjeti hoće li te odluke prekinuti tokove prisilnih migranata iz Sirije ili ih dodatno potaknuti.

¹² http://eeas.europa.eu/enp/documents/2015/151118_joint-communication_review-of-the-enp_en.pdf

¹³ http://www.eudemocrats.org/fileadmin/user_upload/Documents/D-Reader_friendly_latest%20version.pdf

¹⁴ <http://www.un.org/press/en/2015/sc12132.doc.htm>